

K R O N I K A

Jubileusz Profesor Ewy Siatkowskiej

W tym roku Pani Profesor Ewa Siatkowska obchodzi swój jubileusz, nie tylko życiowy, ale także zawodowy. Całe życie poświęciła trzem językom zachodniosłowiańskim: językowi czeskiemu i językom górno- i dolnołużyckiemu, przede wszystkim temu pierwszemu. Efekt Jej dociekań badawczych jest ujęty w licznych opracowaniach, artykułach i pracach zwartych.

Profesor dr hab. Ewa Siatkowska całe swoje życie zawodowe związała z Uniwersytetem Warszawskim. Tutaj rozpoczęła pracę w 1952 r. w Seminarium Sławistycznym u prof. Stanisława Słońskiego, później zaś pracowała – w wyniku rozwoju tej placówki – w Katedrze Filologii Słowiańskiej, Instytucie Filologii Słowiańskiej oraz w Instytucie Sławistyki Zachodniej i Południowej. Tutaj też broniła pracy doktorskiej (w 1965 r.), w której porównywała słownictwo dwu zabytków: polskiego *Dialogu Mistrza Polikarpa ze śmiercią* i czeskiego *Rozmlouvání člověka se smrtí*. Habilitowała się też w Uniwersytecie Warszawskim w roku 1976 na podstawie pracy *Zachodniosłowiańskie zawołania na zwierzęta. Stan obecny, funkcje historyczne, stosunek do systemu językowego* (Warszawa 1976). W roku 1990 Rada Wydziału Filologicznego UW wystąpiła z wnioskiem o nadanie Jej tytułu naukowego profesora, który jeszcze w tym samym roku uzyskała.

Zamierzenia naukowo-badawcze Pani Profesor widoczne są w pracach zwartych, które przygotowała do druku. Mieszczą się one w trzech kręgach tematycznych:

1. Języki zachodniosłowiańskie, ich rozwój, przemiany, wzajemne przenikanie: *Zachodniosłowiańskie zawołania na zwierzęta. Stan obecny, funkcje historyczne, stosunek do systemu językowego* (Warszawa 1976), *Rodzina języków zachodniosłowiańskich. Zarys historyczny* (Warszawa 1992), *Wybór tekstów zachodniosłowiańskich w ujęciu porównawczym*, praca zbiorowa pod red. Ewy Siatkowskiej (Warszawa 1991).
2. Historia języka czeskiego, zabytki staroczeskie, rozwój języka czeskiego, zwłaszcza w dobie staroczeskiej: *Wybór tekstów staroczeskich z J. Siatkowskim* (Warszawa 1967), *Czeszczyzna widziana z boku* (Warszawa 2003).
3. Język górno- i dolnołużycki, wpływy językowe i kulturowe i kulturowe, opis tekstów religijnych oraz stylu religijnego, czy szerzej specyfiki tekstów łużyckich: *Indeks a tergo do dolnołużyckiego słownika Arnošta Muki*, opracowali Zdzisław Kłos, Dorota Rzymska i Ewa Siatkowska (Warszawa 1988), *Studia łużycoznawcze* (Warszawa 2000), *O języku Łużyczan prawie wszystko* (Warszawa 2001), *Słownik polsko-gór-*

nołużycki i górnołużycko-polski – Pólsko-hornjoserbski a hornjoserbsko-pólski słownik (Warszawa 2002).

Problematyka bohemistyczna w pracach Profesor Ewy Siatkowskiej dotyczy historii i rozwoju języka czeskiego. Nie oznacza to, że Pani Profesor zajmowała się tylko starszą czeszczyzną. Świadczą o tym takie choćby artykuły, jak *Deminutywa rzeczownikowe we współczesnych językach zachodniosłowiańskich*, *Zanik tendencji purystycznych we współczesnym języku czeskim – regres czy progres?*, *Sposoby adaptacji morfologicznej, przekształcenia semantyczne, przenikanie do żargonów najnowszych anglicyzmów w języku polskim i czeskim* i inne. Jednak podstawowym polem badawczym czeszczyzny był okres starszy, często ujmowany na szerszym tle słowiańskim.

Profesor Ewa Siatkowska swoje prace badawcze zawsze zaczynała od dogłębnej analizy korpusu tekstowego. Niejednokrotnie odkrywała w nim coś, czego wcześniejsi badacze albo nie zauważyli, albo pominęli, nie widząc w tym pierwotnie nic ważnego dla funkcjonowania danego tekstu w kulturze czeskiej (i nie tylko). Zwróciła Ona uwagę np. na takie zagadnienia, jak nawiązanie do *Ewangelii św. Jana* w *Pieśni Ostrowskiej* (Trawestacja prologu do *Ewangelii św. Jana* przez autora staroczeskiej *»Pieśni Ostrowskiej«*), porównanie polskich i czeskich przekładów *Ewangelii św. Marka* (*Verba dicendi z Ewangelii św. Marka* w przekładzie J. J. Wujka i J. Błahoslava jako próbki języka obydwu tłumaczy), funkcjonowanie trzech stylów w literaturze staroczeskiej (np. *Czeskie i polskie legendy o św. Dorocie jako przykład literatury wysokiej i niskiej*), wpływ czynników pozajęzykowych na język, np. zmiana gramatycznej normy staroczeskiej (np. *Pobiałogórska norma językowa w świetle utworu V. J. Rosy »Discursus Lypirona«*, *Niektóre czynniki pozajęzykowe warunkujące powstanie ogólnonarodowej normy języków zachodniosłowiańskich*, *Wzajemne wpływy polszczyzny i czeszczyzny jako odbicie zmienności autorytetu językowego*), rozwój leksyki czeskiego języka literackiego oraz potocznego nieliterackiego na tle porównawczym (np. *Z zagadnień rozwoju języka czeskiego Pragi na podstawie wybranych tekstów literackich*, *Geneza słowiańskich okrzyków na konie przy powożeniu*, *Odpowiedniki nazwy »apostol« w słowiańskich przekładach »Nowego Testamentu«*) itd.

Bardzo cennym i ciekawym kręgiem badawczym Profesor Ewy Siatkowskiej jest rekonstrukcja wybranych elementów językowego obrazu świata w językach zachodniosłowiańskich, analizowana wcześniej w ramach pól semantycznych. Przywołajmy choćby takie prace, jak *Ze studiów nad realizacją wybranych pól semantycznych w językach zachodniosłowiańskich na tle porównawczym*, *Nazwy uczuć pozytywnych i negatywnych w języku polskim i czeskim*, *Rozwój polskiego i czeskiego słownictwa określającego emocje proste na przykładzie pola semantycznego 'gniew'*, *Pole semantyczne wyrazów oznaczających 'szczęście' w wybranych językach słowiańskich i niesłowiańskich* itd.

Trudno nie docenić tak ogromnej pracy badawczej. Wniosła ona wiele światła do zagadnień staroczeskich analizowanych przede wszystkim w Polsce, ponieważ Profesor Ewa Siatkowska zawsze uwzględniała czytelnika polskiego w swoich pracach, dostarczając mu wielu wskazówek, odsyłaczy czy dodatkowych, pobocznych informacji na temat zagadnienia, które stanowiło podstawę artykułu. Na nich bowiem uczyło się i uczy wiele pokoleń nie tylko warszawskich bohemistów, historyków języka czeskiego.

Za swoją pracę naukowo-badawczą, dydaktyczną i organizacyjną Pani Profesor została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej, a także kilkoma nagrodami Rektora Uniwersytetu Warszawskiego. W 1999 r. zaś otrzymała Nagrodę PolKul-u, którą przynależa Jej Polonia w Australii za upowszechnianie kultury łużyckiej w Polsce.

Życzymy Pani Profesor dużo zdrowia i sił, aby kontynuowała swoją pracę nad językiem staroczeskim, łużyckim i nie tylko, również nad całą rodziną zachodniosłowiańską.

Mieczysław Balowski, Opole

Jubileusz 65 rocznicy urodzin Jacka Bałucha

Jack Bałuch, literaturoznawca, bohemista, tłumacz i dyplomata urodził się 17 marca 1940 roku. W roku 1962 ukończył slawistykę, a w 1970 polonistykę w Uniwersytecie Jagiellońskim. Tu obronił pracę doktorską zatytułowaną *Poetyzm. Propozycja czeskiej awangardy* (1968), a w roku 1982 pracę habilitacyjną (*Język krytyczny F. X. Šaldy*). Studiował i odbywał staże w europejskich ośrodkach naukowych, między innymi w Pradze i Wiedniu. Był wykładowcą na Uniwersytecie Karola w Pradze i na Uniwersytecie w Würzburgu.

Od lat sześćdziesiątych był związany z Uniwersytetem Jagiellońskim, na początku jako asystent (1962–1963), potem doktorant (1963–1968), starszy asystent (1968–1969), adiunkt (1969–1989) i docent w roku 1989. W 1990 roku został mianowany ambasadorem Rzeczypospolitej Polskiej w Czechosłowacji, praska placówka była wówczas pierwszym miejscem, w którym to stanowisko objął wysłannik niepodległej drugiej Rzeczypospolitej. Po pięcioletniej służbie dyplomatycznej Jack Bałuch wrócił do pracy akademickiej w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego i w Katedrze Sławistyki Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Opol-

¹ Więcej informacji o Profesor Ewie Siatkowskiej można uzyskać w publikacjach: *Współcześni slawiści polscy* (Kraków 2000), *Złota Księga Nauki Polskiej. Naukowcy przelomu wieków* (Warszawa 2000), *How is how* (Washington 2005 i wcześniejsze wydania), a także na temat Jej prac łużyckich: „Zeszyty Łużyckie” XXXI, 2000.

skiego. Od roku 1995 jest zatrudniony na stanowisku profesora UO, a od 2002 r. profesora UJ. W 2001 roku pełnił funkcję kierownika Katedry Filologii Czeskiej i Łużyckiej UJ. Obecnie jest dyrektorem Instytutu Filologii Słowiańskiej UJ (od 2002 r.) i kierownikiem Katedry Sławistyki IFP UO (od 2005 r.). W Krakowie i Opolu pod jego kierunkiem powstało wiele prac magisterskich i kilka doktorskich z zakresu bohemistyki i a także słowacystyki. Profesor Baluch zasiada jednocześnie w wielu naukowych gremiach, jest między innymi w Prezydium Komitetu Słowianoznawstwa Polskiej Akademii Nauk, jest członkiem Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej i przewodniczącym Polsko-Słowackiej Komisji do spraw Nauk Humanistycznych. Jest także członkiem czeskiego i polskiego PEN-Clubu.

Dorobek naukowy Profesora Jacka Balucha obejmuje wiele prac z zakresu literatury czeskiej XX wieku, teorii literatury, praskiej szkoły strukturalnej, teorii przekładu i wersyfikacji. Do jego najważniejszych publikacji należą: monografie *Poetyzm. Propozycja czeskiej awangardy lat dwudziestych* (Kraków 1969) i *Język krytyczny F. X. Šaldy* (Kraków 1982); wydane w Bibliotece Narodowej wybory poezji: *Franciszek Halas. Wybór poezji* (1979) i *Czescy symboliści, dekadenci i anarchiści przełomu XIX i XX wieku* (1983); podręczniki dla studentów *Literatura czeska 1918–1968* (Kraków 1973), *Wykłady z literatury czeskiej (1918–1942)* (Kraków 1978) czy zbiór czeskiej eseistyki *Hrabal, Kundera, Havel... Antologia czeskiego eseju...* (Kraków 2001). Aktualnie prowadzi badania nad twórczością Bohumila Hrabala w kontekście literatury czeskiej drugiej połowy XX wieku, tej tematyce jest zatem poświęcona większość jego prac opublikowanych w ostatnich latach.

Jacek Baluch prowadzi również szeroką działalność popularyzatorską, translatorską i publicystyczną z zakresu kultury i literatury czeskiej, przełożył między innymi: *Cierpienia księcia Sternenhocha* Ladislava Klímy (1980), *Historię partii Umiarkowanego Postępu (w Granicach Prawa)* Jaroslava Haška (1984), esej Jana Patočki *Kim są Cześci?* (1997) czy antologię staroczeskiej poezji miłosnej *Drzewo się liściem odziewa* (1981), tłumaczył też na język czeski np. wydaną kilka lat temu *Lokomotywe* Juliana Tuwima.

Osobne miejsce w dorobku Jubilata zajmuje twórczość literacka, są to limeryki wydawane w zbiorach i antologiach, tomik poetycki *Praska ironia* (1998) czy opublikowane w ubiegłym roku *Maleńkie i niczyje. Wierszyki dla profesorów* oraz publicystyka polityczna dotycząca spraw czeskich, słowackich i środkowoeuropejskich, pisał między innymi dla „Tygodnika Powszechnego”, „Zeszytów Literackich” i „Gazety Wyborczej”.

Za zasługi na rzecz nauki i kultury Profesor Jacek Baluch został odznaczony między innymi: Złotym Medalem im. Josefa Dobrovskiego Akademii Nauk Republiki Czeskiej (1993), Medalem Františka X. Šaldy przez Instytut Literatury Czeskiej Akademii Nauk Republiki Czeskiej (1995), a w 1997 roku Medalem Zasługi I stopnia przez Václava Halvla.

Joanna Maksym-Benczew, Opole